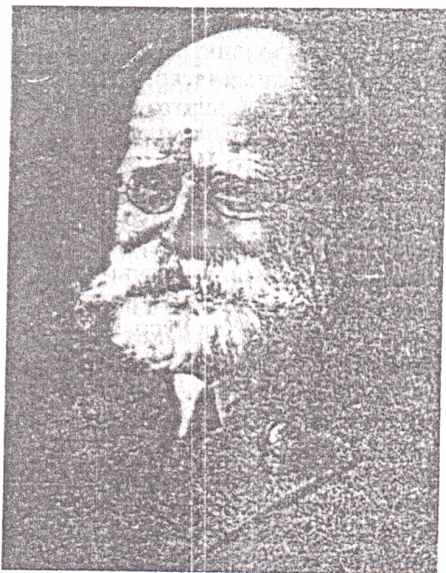

ПРОФ. ЙОЗЕФ ВЕЛЕНОВСКИ И РОЛЯТА МУ В БЪЛГАРСКАТА БОТАНИКА

„Обичах винаги не само прекрасната българска флора, но и мъжествения и храбър български народ, когото навярно очаква щастливо и в историята на човечеството ведрено бъдеще.“

Това са мисли, написани през 1904 г. от известния чешки учен д-р Йозеф Веленовски — професор по систематична ботаника в Карловия университет в Прага, който преди 105 години завеща на българската ботаника своя „Opus magnus“ — „Flora Bulgarica“ — първата „Флора на България“.

И наистина, трябва да е обичал много България, за да посвети един продължителен период от време — около 40 години, близо половината от своя живот, на проучването на една чужда и непозната страна.

Проф. Йозеф Веленовски е роден на 22 април 1858 г. в село Чеканице,

близо до град Блатна, Южна Чехия, в семейството на земеделец. Основно образование получава в родното си село, а средно — в град Писек, където през 1877 г. завършва класическа гимназия. По това време в същата гимназия учат и българи. Сред тях е Иван Урумов — бъдещият академик, голям наш учен-ботаник. Веленовски се сприятелява с него и двамата след завършване на гимназията се записват да учат природни науки в Пражкия университет. Като ученик в гимназията Веленовски натрупва солидни знания, които се проявяват още с постъпването му в университета. Със знанията и определените си интереси привлича вниманието на проф. А. Фрич, който през 1879 г. го приема в своя екип в Кралския чешки музей. Там му осигурява асистентско място по фитопаалеонтология, поверявайки му музейната сбирки от фосили. Затова първите стъпки на Веленовски в научната му кариера, както и неговото име са неразделно свързани с историята на чешката палеоботаника. В началото проучва терциерната, но под влияние на проф. Фрич започва изследвания върху кредната чешка флора. Публикува редица трудове, някои от които стават незаменими ръководства. Той обаче не остава дълго в музея. През 1883 г. става асистент на проф. Л. Челаковски в Ботаническият институт на Пражкия университет. През 1885 г. се хабилитира и става доцент по палеоботаника, а през 1892 г. — извънреден професор по палеоботаника и систематична ботаника, изоставяйки за дълго време палеоботаниката. Отново се връща към нея за кратко време, когато между 1920—1922 г. публикува редица на-

учни статии и книги в областта на кредната флора, сред които е четиритомният труд, написан на немски език, „Die Flora der böhmischen Kreideformation“. По-късно в съавторство с Л. Виниклар издава илюстрираното съчинение „Flora setacea Bohemiae“, с което привлича вниманието на чуждестранната научна общност. Този труд му отрежда достойно място не само в чешката, но и в световната палеоботаника.

През 1898 г. чешкият учен става редовен професор, а след смъртта на проф. Челаковски през 1902 г. — и директор на Ботаническият институт и ботаническата градина при Пражкия университет. На тази длъжност остава до 1927 г., когато на 69-годишна възраст излиза в пенсия.

Научното творчество на проф. Веленовски е значително по обем — повече от 250 статии и книги, голяма част от които са известни далече зад пределите на Чехия.

Палеоботаник, флорист, систематик, морфолог, миколог, бриолог — това е най-кратката научна характеристика на големия чешки учен. Присъщата южночешка упоритост, пословична работоспособност, трудолюбие и търпеливост — това са качества, които проф. Веленовски проявява в научната си кариера.

Морфологията е неговата предпочитана и любима област. А за да бъдеш добър систематик, трябва да си и добър морфолог, да познаваш в детайли устройството на растенията. Четиритомният му труд „Сравнителна морфология на растенията“, издаден на чешки и немски език (1905—1913), се намирал на работните места във всеки ботанически институт по света. За времето си, а и дълго след това е основен справочник по морфология на растенията.

Заедно със своя учител и предшественик в Пражкия университет проф. Челаковски Веленовски е основател на морфологичната и система-

тична школа в чешката ботаника. Постига големи успехи в областта на сравнителната морфология. В тази научна област има много ученици и достойни последователи.

Още в началото, когато започва работа в Кралския музей, освен заниманията си с фосилите, по време на екскурзиите в Чехия старателно събира растения и обогатява с ценни находки трудовете на Челаковски, чийто асистент е. Като флорист и систематик открива редица нови за чешката флора растения. Много от събраните материали предоставя на проф. Челаковски и К. Домин, които въз основа на тях описват редица нови таксони. Веленовски е много проникателен наблюдател. Той самият често обръща внимание на Челаковски и Домин за систематични проблеми при някои групи. И макар че самият той не написва по-голяма таксономична студия върху чешката флора, проучва таксономично трудни родове като *Thymus*. Към флористичната му дейност можем да отнесем многобройните организирани екскурзии сред природата с Клуба на природолюбителите и студентите от университета.

Като един от първите чешки ботаници Веленовски полага големи усилия за опазването на природата. На VI конгрес на чешките природоизпитатели председателства работата на Секцията по защита на природата, изнася основния доклад и заключителната резолюция за управление на регионалните комисии по защита на природата. В много свои публикации изразява възгледите си по тези въпроси, воюва срещу замърсяването и унищожаването на природата и др.

Към многостранната научноизследователска дейност на Веленовски се отнасят и бриологичните му проучвания. Още като студент през 1879—1881 г. освен други растения събира и мъхове. Особено ценен е трудът му „Характеристика на чешките мъхове“, в който отбелязва локалитети на

отделни видове, основавайки се на лични сборове. Установява много нови видове за Чехия, не описва нови видове, а само разновидности. През 1897 г. издава книгата „Чешките мъхове“ — резултат на 9-годишен упорит труд. По-късно (1901—1903) е отпечатан великолепно илюстрираният лично от него 3-томен труд „Чернодробните чешки мъхове“. И двете книги са издания на Чешката академия на науките.

И ако най-голямата любов на Веленовски е морфологията, то последната е микологията, на която през своя дълъг и плодотворен живот ученият посвещава значителен период. За кратко време се занимава с микология малко преди Първата световна война, когато започва да изучава висшите гъби с намерение да издаде книга за тях. Тогава той е на 55 години. Залавя се за работа с характерния за него ентузиазъм и до края на живота си остава верен на гъбите.

Започва работа, като привлича много млади ботаници, които обучава, но и които му помагат. Проучвайки гъбите, проявява завидна търпеливост. От сутрин до вечер прекарва на работната си маса — особено когато има прясно донесени материали от екскурзиите. А и самият той ходи често на екскурзии, в повечето случаи по два пъти седмично, и дълго и търпеливо събира. С часове може да лежи по корем в някой гъсталак и с лупа да оглежда клонки и окапали листа. През 1920—1922 г. излиза от печат книгата му „Чешките гъби“, издадена от Чешкото ботаническо дружество. Това 3-томно издание с обем 950 страници Веленовски пише в продължение на 8 години. През 1924 г. организира издаването на сп. „Микология“, на което става редактор. Проучва подробно дискомицетните гъби, в резултат на което публикува „*Monographia Discomicetum Bohemiae*“ (1934). През 1947 г., вече на 89 години, публикува на латински език „*Novitates*

Mycologicae novissime“. Година по-късно, през 1948 г., по повод 90-годишнината от рождението на Веленовски Чешкото ботаническо дружество преиздава „Чешките гъби“, подготвени от Алберт Пилат. Микологичните трудове на учения наброяват около 2000 печатни страници. Написани са в периода между 55 и 89 години, т. е. 34 години ученият посвещава на проучването на гъбите. В трудовете описва 2727 нови вида, от които според Алберт Пилат около 190 се възприемат понастоящем като добри видове. Това, разбира се, далеч не намалява заслугите на Веленовски към чешката микология.

Научните трудове на Веленовски се отличават със сериозно научно отношение и са изцяло, богато илюстрирани лично от него. Той е старателен и отличен преподавател, пламенен оратор, енергичен защитник на своите ботанически открития и теории, приятел и съветник на младите, посветили се на науката.

Незабравими за неговите студенти са пламенните му лекции, на които можело да се видят студенти от всички курсове, които „старият пан“, както обичали да го наричат, довеждал до възторг с някои от своите теории. Но в същото време, ако не е съгласен с нещо, реагира остро, та чак гласът му треперел. В университета съществувало неписаното правило, че от понеделник до четвъртък, от 4—5 ч. се провеждат неговите лекции и никой не е и помислял да насрочва своите по същото време. Незабравими са спомените и за неговите екскурзии, където всеки се учел да опознава природата. И когато се е налагало поради големия брой студентите да бъдат разделени на групи, без неговото присъствие те губели своето очарование. Със студентите бил много близък и въпреки всичките си недостатъци на голям индивидуалист се ползвал с уважението и вниманието на всички. Подготвя много ученици и последо-

ватели, увличайки ги със своя темперамент и енергия.

Това обаче, което прави проф. Веленовски значим за българската наука и в частност за българската ботаника, е неговата дейност, свързана с проучването на българската флора. На нея посвещава 40 години от своя живот. За България той научава още по време на ученическите си години в класическата гимназия в Писек, а след това и в Пражкия университет, където учат българи. В ботаническо отношение по това време Балканите и българските земи са почти напълно непознати, като се изключат частичните сведения от Й. Сибторп, Е. Фривалдски, А. Гризехах, В. Янка, Й. Панчич. (За цялата страна са били известни около 500 вида.)

Дейността на Веленовски — продължителна по време и една от най-продуктивните — акад. Борис Стефанов определя като заключение на класическите изследвания на Фривалдски, Янка и Панчич и начало на онзи период, който обхваща най-интензивната флористична дейност в България.

Веленовски започва своята флористична дейност, свързана с България, през 1884 г. През същата година публикува първия си принос върху нашата флора по материали, събрани от Анани Явашев, тогава учител в Разградската гимназия и негов приятел от Прага, когото той насърчава да събира растения. Събраните от Явашев растения предизвикват интереса на чешкия учен и през 1885 г. той приема първото си пътуване до нашата страна. Идва сам, а из страната го придружава Анани Явашев. Посещават Североизточна България — Варна, Шумен, Разград, минават през Търново, Ловеч, София (Витоша) и след това през Лом Веленовски се прибира в Чехия. Както сам отбелязва, по време на пътуването си събира всичко, което расте и цъфти, събира малко нови и редки видове, но доста-

тъчно важни за посетените места.

След две години, през 1887 г., Веленовски идва за втори път в България — този път с приятеля си Карл Вандас. Научният резултат от това пътуване е много богат. Посещават районите около София и Западната част на страната — Осоговска и Коньовска планина.

След две години отново посещава България, този път с друг свой приятел — Херменгилд Шкорпил, който по-късно се установява в България като геолог и археолог. По време на пътуването си Веленовски се свързва с чешки учители, работещи у нас — Лудвиг Лукаш, Юлиус Милде, които стават негови съмишленици и усърдни помагачи в събирането на растения. Запознава се с Вацлав Стрибрни, също чех, по това време директор на Земеделското училище в Садово. Стрибрни става най-ревностният събирач на растения и му помага изключително много при проучването на българската флора.

При трите експедиции Веленовски събира достатъчен по обем и разнообразие материал, в резултат на което написва 12 статии. В тях съобщава значителен брой нови видове за страната и описва нови за науката видове растения. Въз основа на тях и на данни на автори преди него през 1891 г. излиза на латински език „Flora Bulgarica“. Тогава Веленовски е само на 33 години!

Появяването на „Flora Bulgarica“ бележи важен етап в развитието на българската ботаника — с нея се поставя началото на интензивни флористични проучвания у нас. Във „Flora Bulgarica“ Веленовски включва 2542 вида растения, от които нови за науката, описани от него, са 158, а нови за Европа — 22 вида. В тази „Флора“ няма определителни таблици, които сме свикнали да виждаме в други „Флори“. Тук само са изброени срещашите се в страната видове по семейства и родове, които са подредени

по „*Conspectus Florae Europaeae*“ (1878—1890) от Ниман, с данни за находищата им, както и описания на новите видове.

И макар че Й. Форманек изразява мнение, което по-късно споделя и Б. Стефанов (1930), а именно, че съчинението на Веленовски „представлява по-скоро най-крупният принос върху флората на България, отколкото една същинска флора“, то, както допълва Борис Стефанов, „Веленовски е постигнал напълно двете задачи, които си е поставил: събира на едно място всички ония данни, които са съществували дотогава върху флората на България, и разширява познанията върху тази флора до най-възможните за времето предели“. И това е така. След това все по-малко, по-рядко и по-трудно става откриването на нови видове за науката.

След излизането на „*Flora Bulgarica*“ Веленовски не се разделя с любимата си страна и продължава проучванията си върху българската флора. През пролетта на 1893 г. той отново е в България, за да опознае пролетните растения, главно в низините и предпланините. В резултат на събраните от него материали, както и на тези, които продължават да му изпращат от България — особено Стрибрни и Шкорпил, които събират растения през целия вегетационен период от различни части на страната и ги хербаризират, — Веленовски публикува още 7 приноса върху българската флора. И въпреки че в нашата литература са известни само четирите пътувания на учения из България, по данни на Франтишек Новак (1958) Веленовски посещава още два пъти нашата страна — през 1896 и 1897 г. При своята шеста експедиция събира огромен материал и заедно с всичко, което е събрал от 1885 до 1897 г., и това, което получава от своите ентузиастични, всеотдайни помощници, той вече притежава най-големия хербариум от български растения в края

на XIX в. Впоследствие подарява хербариума на Института по ботаника при Карловия университет в Прага. Там и до днес той се съхранява заедно с типове материали.

През 1898 г., седем години след „*Flora Bulgarica*“, Веленовски публикува допълнение към нея — „*Supplementum I*“, което е с не по-малко значение от самата „Флора“. Както отбелязах, за написването на този ценен труд освен собствени сборове той използва и такива на Шкорпил, Стрибрни, Яблоновски, Сапунаров, Урумов, както и колекцията на О. Райзер (Сараево), Ф. Форел и Х. Шинц (Цюрих), публикации на А. Деген, Е. Вагнер, Е. Вилдеман, А. Тошев, И. Урумов и др. Това Веленовски акуратно отбелязва в предговора на книгата. В изданието си включва общо 2877 вида. Това е значително количество видове за времето си. Само за сравнение ще отбележим, че 35 години по-късно Н. Стоянов и Б. Стефанов във „Флора на България“ (1924—1925) съобщават за страната 2963 вида, т. е. 86 вида повече. Каква огромна работа на Веленовски в края на XIX в.!

В допълнението към „Флора на България“ Веленовски проучва подробно някои полиморфни родове въз основа не само на български, но и на материали от съседни и по-отдалечени страни. Особено внимание отделя на родовете *Thymus* и *Cytisus*, чието систематично проучване изисква значителна опитност. Специално внимание отделя и на родовете *Dianthus*, *Verbascum*, *Campanula*, *Potentilla*, *Viola* и др.

След „*Supplementum I*“ Веленовски публикува още 15 научни статии за флората на нашата страна. Това са изследователски проучвания на многобройните сборове, изпратени от неговите помощници. На тях той изказва своята благодарност, като, откривайки нов вид за науката, дава името най-често на този, който го е събрал.

Особено много видове е наименовал на Шкорпил и Стрибрни, Вандас и др. Но има и видове, които носят името на Веленовски — така други ботаници са изразили своето отношение към чешкия учен — *Scabiosa velenovskyi* Bobrov, *Scutellaria velenovskyi* Rech. fil., *Mulgedium velenovskyi* Urum., *Campanula velenovskyi* Adam, *Euphorbia velenovskyi* Bogdan., *Trifolium velenovskyi* Vandas, *Galium velenovskyi* Ančev и др.

Флористичната дейност на Веленовски във връзка с проучването на нашата флора се характеризира с изключителна акуратност и добросъвестност при определяне на материалите. Погрешно определените видове, както отбелязва Б. Стефанов (1930), са твърде рядка случайност. Може би затова Веленовски е бил и доста безкомпромисен при публикуване на грешно определените видове, което не е било изключение за начинаещите ни ботаници, на които освен опит е липсвала и необходимата литература. В това отношение показателен е случаят с нашия пръв професор по ботаника Стефан Георгиев, който малко преди излизането на печат на „Flora Bulgarica“ публикува 2 приноса върху българската флора. За съжаление обаче Веленовски с присъщата си вискателност, откривайки някои груби грешки в определянето на някои от видовете, изобщо не взема под внимание тези трудове и не включва данните им в своята „Флора“. А в тях има редица нови видове за страната.

Веленовски проучва материалите сам. На специалистите на монографии много не се доверява, а освен това неговите връзки с другите систематици по това време не са били твърде големи. Единствени Й. Панчич и Й. Борнмюлер са в кръга на неговите приятели. Това обяснява защо всички видове описва сам. Изключения правят род *Lepidotrichum*, който описва с Борнмюлер, и видът *Myosotis macedonica* — с Л. Харел.

Въпреки това трудният от таксономична гледна точка род *Hieracium* поверява за разработване във „Flora Bulgarica“ на Л. Фрейн, който описва 8 нови вида от България.

Други ботаници обаче — особено българските — са търсили неговата помощ и съвети. На никого не отказва. Акуратно определя или проверява определени от други материали, които му изпращат за проверка. Тази дейност на Веленовски не е по-малко важна, защото по този начин стимулира нашите млади ботаници и ги напътства в тяхната работа. Особено много материали за проверка му изпраща Иван Урумов, с когото, както вече споменахме, се е познавал още от гимназията в Писек. Към него Веленовски отправя похвалите си, с което, както отбелязва Б. Стефанов, малко смекчава пренебрежението, с което се е отнесъл към начинаещата българска флористика в лицето на Стефан Георгиев.

Ако си послужим с езика на цифрите, който в случая определено се налага, приносите на проф. Веленовски, свързани с проучванията на нашата флора, изглеждат така:

— 46 научни труда, включително „Flora Bulgarica“ и „Supplementum I“, които обхващат периода от 1884 г. до 1922 г., когато публикува и последния си принос за нашата страна — „Reliquae Mrkvičkanae“. В него, както отбелязва авторът, въпреки намерението си да прекрати своята работа по проучване на флората на България, именно материалите, които му е изпратил И. Мрквишка, събирани от Македония (когато е бил на фронта), както и от околностите на Пловдив, го карат да напише поредния и последен принос. В него той включва и видове от Македония, които е събирал синът на Стрибрни. Този принос представлява списък на определените от Веленовски материали, някои от които не се включват в днешните предели на България. В приноса са опи-

сани и нови видове, голяма част от които Веленовски наименова на Мрквичка.

В своите трудове Веленовски описва 1 род, 295 вида, принадлежащи към 39 семейства от покритосеменните растения, и 2 вида мъхове, 36 подвида и 226 разновидности, или всички 560 таксона (табл. 1).

Т а б л и ц а 1

Таксони от България,
описани от проф. Веленовски

Родове	Видове	Под-видове	Разновидности	Общо
1	298	36	226	561
Запазили ранга си				
1	75	10	66	152
Понижили ранга си до				
— 33 подвида 48 разновид- ности или форми	13 разно- видности или форми	10 форми		104
Повишили ранга си до				
—	—	1 вид	7+2 [*] вида 9 подвида	19
				Общо 275
Преминали в синонимиката				
—	142	12	132	286

* Рангът на таксоните е променян от самия Веленовски.

В настоящия момент според „Флора на Европа“ (1964—1980), „Флора на НР България“ (1963—1995), „Флора на България“ (1967) 75 от описаните от Веленовски видове са възприети с видовия си ранг, а 7 разновидности са повишили ранга си във видове. Или днес 82 вида носят авторското име на проф. Веленовски. Други 33 вида са понижали ранга си в подвидове, а 48 — в разновидности или форми. Десет подвида и 66 разновидности са запазили ранга си. Или днес общо 275 таксона имат привилегията да носят авторското име на Веленовски, 286 таксона преминават в синонимиката, от които 142 вида, 12 подвида и 132 разновидности (табл. 1).

Една част от видовете, описани от Веленовски, са редки и са включени в „Червена книга на България“ (1984), а друга са български или балкански ендемити и са включени в „Атлас на ендемичните растения в България“ (1992). Сред тях са *Primula deorum*, *Gentianella bulgarica*, *Cynoglossum rotatum*, *Alkana stribrnyi*, *Myosotis rhodopea*, *Onosma thracica*, *Achillea thracica*, *Tulipa rhodopea*, *Fritillaria stribrnyi*, *Merendera rhodopea* и др.

Разбира се, в някои „Флори“ или други трудове могат да се срещнат и други решения за някои таксони в зависимост от възприетата от автора концепция. Самият Веленовски се е смятал за противник на малкия вид и възприемал вида в по-голям обем, но в сравнение с по-късните и съвременните ботаници той възприема вида в много по-тесни граници. Затова и значителна част от описаните от Веленовски видове (33) се разглеждат днес като подвидове, а друга (48) — като разновидности или форми на други, по-рано известни, с по-широк обем видове (табл. 1).

Огромна по обем и продължителна е дейността на Веленовски, свързана с изучаването на нашата флора. И независимо от това, дали някои от неговите открития в таксономично отношение са запазили своята стойност, или не, то неговата голяма заслуга е и в това, че ги открива и насочва вниманието към тях на научния свят. А това е можел да направи само човек, притежаващ остър наблюдателски талант, проникателност, уникална памет за детайлите, умение да диференцира, макар и малките различия — качества, присъщи на Веленовски. А като прибавим към тези качества и южночешката му упоритост, бихме могли да си обясним всичко, постигнато от него в науката. По повод 100-годишнината от рождението на Веленовски Франтишек Новак отбелязва: „В днешно време, кога-

то България може да се гордее с редица свои знаменити ботаници, дело то на Веленовски остава като поставящо основите.“

Да, България наистина може да се гордее със своите големи учени ботаници, които черпят вдъхновение и стимул в работата си от неуморната дейност на проф. Веленовски. И днес неговата „*Flora Bulgarica*“ е началният ориентир, с който се съобразява всеки таксоном, започващ работа върху определена растителна група, разпространена в България. За съжаление обаче материалите на чешкия учен не са лесно достъпни за българските ботаници — те все още очакват своята лексикотипификация. Единствен д-р Б. Ахтаров е имал възможността през 60-те години да работи по-дълъг период с тях, в резултат на което излиза статията му върху материалите на проф. Веленовски от Едноседелните.

Неуморим, енергичен, темпераментен, изключително трудолюбив и работоспособен, проф. Веленовски работи до края на живота си (умира на 91-годишна възраст). Един дълъг и изцяло отдаден на науката живот. Доживял до дълбока старост, отдал цялата си любов на природата и нейното проучване, която сякаш, за да изрази своята благодарност към учения, го дарява с дълголетие.

На 7 май 1949 г., само една година след като чешката научна общност тържествено отбелязва 90-годишния юбилей на проф. Веленовски, той умира в дома си в Мниховиц край Прага. На 10 май с тържествена траурна церемония Чехия се прощава със своя голям учен. Погребват го в местните гробища, разположени в живописна местност, която приживе Веленовски нарича „Печуркова долина“. Присъстват представители на Министерството на науката и образованието, ректорът и заместник-ректори на Карловия университет в Прага, деканът и заместник-декани на Бота-

ническият институт при Карловия университет, представители на Народния музей, на Чешкия клуб за микологични проучвания и много други. Тук е и културното аташе на Българското посолство в Прага, писателят Крум Кюлявков, който поднася съчувствия от името на българското правителство и българската научна общност.

Чехия се прощава със знаменития си учен, на когото приживе засвидетелства своето уважение и почит. За своите големи приноси в науката проф. Веленовски е избран за редовен член на Кралската чешка академия на науките, на Академията на науките и изкуствата в Прага, на Чешката селскостопанска академия, за почетен член на Чехословашкото ботаническо дружество, на Чехословашкото микологично дружество, на Чехословашкото дружество по минералогия и геология, на Природоизпитателните клубове в Прага и Пилзен.

За своите фитопаалеонтологични приноси е избран за чуждестранен член на Руската геологична академия в Санкт Петербург, на Единбургската академия на науките, на Френското ботаническо дружество, на Линеевското дружество в Лион, на Холандското ботаническо дружество в Амстердам.

За чест на българската наука сред тези видни научни институции е и Българската академия на науките (тогава Българско книжовно дружество). На 11 януари 1904 г. проф. Веленовски е избран за чуждестранен член на БАН. Това става по доклад на ботаника Андрей Тошев. Проф. Веленовски е почетен доктор на Софийския университет и носител на българския орден „Свети Александър“.

Днес, отбелязвайки 105 години от издаването на „*Flora Bulgarica*“, положила основите на българската ботаника, бихме могли да кажем, че тя не е изгубила своето голямо значение. Ние, българските ботаници, се прекланяме пред паметта и научната

мисъл на проф. Веленовски, на когото, както отбелязва академик Б. Стефанов (1930), „се пада с право да заеме най-видното място сред ботаниците, които са се занимавали с изучаването на флората на България“. Името

на видния чешки учен ще остане завинаги свързано с историята на ботаническите изследвания в нашата страна, в която той си извоюва достойно място.

Ана Петрова